

Голові разової спеціалізованої
вченої ради PhD 14895
Хмельницького національного
університету,
д.е.н., професору Ользі ГОНЧАР
вул. Інститутська 11,
м. Хмельницький, 29016

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Абдуллаєвої Анастасії Євгенівни
на дисертаційну роботу Крупського Андрія Станіславовича
**«Структура системи підвищення конкурентоздатності у ЗЕД
підприємства за умов інноваційних змін»,**
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасної ринкової економіки українські підприємства здійснюють свою діяльність в обставинах високої невизначеності та постійних змін, що супроводжуються логістичними труднощами, безпековими викликами, нестачею кваліфікованих працівників, порушенням виробничих і збутових процесів, а також посиленням впливу нових економічних ризиків. За таких умов особливого значення набуває впровадження сучасних управлінських підходів, інноваційних технологій та ефективних механізмів підвищення конкурентоспроможності, які дозволяють підприємствам зміцнювати свої позиції на внутрішньому та міжнародному ринках.

Військова агресія проти України суттєво ускладнила функціонування національної економіки, негативно вплинувши на діяльність промислових підприємств і темпи соціально-економічного розвитку держави. Незважаючи на значні втрати та складні умови господарювання, окремі підприємства змогли адаптуватися до нових викликів, зберегти виробничий потенціал і забезпечити стабільність своєї діяльності, ставши важливою складовою економічної стійкості країни. Це зумовлює необхідність перегляду існуючих підходів до управління конкурентоспроможністю, особливо у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Підвищення конкурентоспроможності у сфері зовнішньоекономічної діяльності стає одним із ключових напрямів забезпечення сталого розвитку підприємств, розширення їх міжнародної присутності та зміцнення експортного потенціалу в умовах динамічного бізнес-середовища. З огляду на це обрана А. С. Крупським тема дисертаційного дослідження є вкрай актуальною, своєчасною та практично значущою у контексті очікуваних інноваційних змін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних положень і розвитку методичних засад управління конкурентоспроможністю підприємств, розробленні практичних рекомендацій щодо забезпечення конкурентоспроможності продукції та промислових підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також у формуванні комплексної системи підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств на міжнародних ринках.

Основні результати дослідження, що визначають його наукову новизну та виносяться на захист, полягають у такому.

вперше:

– розроблено комплексну структуру системи управління підвищенням конкурентоспроможності промислового підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка інтегрує методологічний, організаційно-функціональний та оціночно-процесний блоки. Запропонована система охоплює стратегічні цілі, принципи управління й оцінювання,

управлінські функції, методи, інструменти та економічні важелі, що базуються на сучасних концепціях менеджменту й орієнтовані на досягнення синергетичного ефекту. Її практичне застосування забезпечує комплексне оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства, своєчасну діагностику конкурентного середовища, ефективне формування та реалізацію конкурентної стратегії, розвиток інноваційно-інвестиційного і конкурентного потенціалу, а також сприяє активізації зовнішньоекономічної діяльності, розширенню міжнародної присутності підприємства та зміцненню його конкурентних позицій в умовах інноваційних трансформацій, європейської інтеграції та динамічних змін бізнес-середовища.

удосконалено:

– теоретичний зміст понять «конкурентоспроможність підприємства», «управління конкурентоспроможністю підприємства» та «система управління конкурентоспроможністю підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності». На відміну від існуючих підходів, запропоноване трактування ґрунтується на комплексному погляді на процеси формування конкурентних переваг, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, інноваційно-інвестиційної орієнтації підприємства. Водночас запропонований підхід передбачає підвищення адаптивності підприємства до змін зовнішнього середовища, розвиток стратегічного управління та зміцнення конкурентного потенціалу з урахуванням євроінтеграційних процесів і сучасних інноваційних тенденцій.

– методичний підхід до комплексного оцінювання конкурентоспроможності підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, який, на відміну від наявних методик, передбачає інтеграцію фінансової, виробничої, маркетингово-збутової, ресурсно-управлінської, товарно-конкурентної та інноваційно-інвестиційної складових.

– модель впливу системи управління витратами на рівень конкурентоспроможності підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка, на відміну від існуючих моделей, ґрунтується на взаємозв'язку процесів оптимізації витрат, підвищення якості продукції та стимулювання

інноваційного розвитку. Запропонована модель передбачає техніко-технологічну модернізацію виробництва, удосконалення управління фінансовими й матеріальними ресурсами, впровадження організаційних змін, що сприяє посиленню міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

дістали подальшого розвитку:

– класифікація ендогенних та екзогенних чинників, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності. На відміну від існуючих підходів, запропоноване групування розглядає зазначені чинники як ключові об'єкти управлінського впливу в межах процесно-орієнтованої моделі адаптації підприємства до трансформацій міжнародного бізнес-середовища. Це забезпечує своєчасне виявлення змін у зовнішньому середовищі та інноваційних тенденцій, обґрунтований вибір тактичних і стратегічних рішень на міжнародних ринках, удосконалення управлінських підсистем, посилення конкурентного потенціалу підприємства та підвищення ефективності реалізації заходів із забезпечення конкурентоспроможності продукції й підприємства загалом.

– імплементаційна модель розроблення та впровадження автоматизованої системи управління конкурентоспроможністю підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності. На відміну від наявних моделей, запропонований підхід передбачає комплексне обґрунтування вибору програмного забезпечення, чітку операціоналізацію стратегічних і тактичних цілей, формування ефективної системи мотивації персоналу, інтеграцію інформаційних систем підприємства, а також організацію постійного моніторингу показників конкурентоспроможності. Практична реалізація моделі дає змогу підвищити результативність управління бізнес-процесами, забезпечити оперативність прийняття управлінських рішень та оцінити економічний ефект від автоматизації процесів зовнішньоекономічної діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Отримані результати мають вагоме теоретичне й прикладне значення. Теоретична цінність полягає у розробленні теоретико-методичних положень і

практичних рекомендацій щодо формування та функціонування системи підвищення конкурентоспроможності підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Запропоновані в дисертаційному дослідженні наукові підходи, методичні розробки та практичні рекомендації можуть бути використані суб'єктами господарювання для вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю, підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності, посилення конкурентних переваг, розвитку експортного потенціалу та забезпечення стійких позицій на міжнародних ринках.

Практичну цінність результатів дослідження підтверджено їх упровадженням у діяльність низки промислових підприємств, що засвідчує можливість ефективного застосування запропонованих методичних підходів і рекомендацій у процесі прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, удосконалення бізнес-процесів та забезпечення сталого розвитку підприємств. Прикладну цінність підтверджено впровадженням результатів у господарювання машинобудівних підприємств Вінницької області: ТОВ «Електромонтаж- 425», ТОВ «Вінглобал Плюс», ТОВ «Промінструмент-Вінниця», ТОВ «Жмеринський вагоноремонтний завод «Експрес».

Основні теоретичні положення використовуються у навчальному процесі Хмельницького національного університету при викладанні таких дисциплін як «менеджмент ЗЕД», «міжнародний менеджмент та маркетинг».

Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень дисертації. Основні наукові положення й результати дисертації повністю відображені у публікаціях здобувача. За темою дослідження опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 6,78 друк. арк., з яких особистий внесок автора становить 4,52 друк. арк. Серед них 1 стаття у виданні, що індексується і реферується в базах даних Scopus, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні та 9 публікацій у наукових збірниках тез і матеріалах конференцій. Тематика публікацій відповідає змісту дисертації, а їх кількість

і рівень відповідають вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі А. С. Крупського, є послідовними, внутрішньо узгодженими, обґрунтованими та достовірними. Обґрунтованість результатів забезпечується застосуванням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме таких як: теоретичного узагальнення, діалектичного пізнання, порівняння, системного аналізу, групування, синтезу, абстрактно-логічного аналізу, статистичного аналізу, експертного оцінювання, порівняння, економіко-порівняльного аналізу, прогнозування.

Достовірність отриманих результатів підтверджується репрезентативною інформаційною базою дослідження, яку склали законодавчо-нормативні акти Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, офіційна статистична інформація – Державної служби статистики України, Головних управлінь статистики у Хмельницькій та Вінницькій областях, звітні матеріали (документи) міністерств, наукових установ та дослідницьких центрів, обліково-аналітичні дані та матеріали звітності машинобудівних підприємств, результати самостійного аналізу даних, дані наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 268 сторінок, з них основний текст – 182 сторінки, анотація – 18 сторінок, список використаних джерел (211 найменувань) – 23 сторінки, додатки – 35 сторінок. Робота містить 18 таблиць та 29 рисунків.

У вступі обгрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну, розкрито практичне значення та апробацію результатів.

Перший розділ «Теоретико-методичні основи управління конкурентоздатністю підприємства на зовнішніх ринках» присвячено дослідженню трактування конкурентоздатності підприємства та запропоновано авторську інтерпретацію визначення. Визначено категоріальні параметри, властивості та атрибутивні ознаки конкурентоздатності у ЗЕД підприємства. Ідентифіковано проблематичні аспекти в управлінні конкурентоздатністю у ЗЕД вітчизняних промислових підприємств та основні проблеми у забезпеченні конкурентоздатності.

Другий розділ «Стан та оцінка факторів впливу на конкурентоздатність у ЗЕД підприємства» містить дослідження проблем функціонування машинобудівних підприємств України, а також аналіз динаміки вагомих економічних показників України за 2020-2025 роки.

Третій розділ «Побудова структури системи підвищення конкурентоздатності у ЗЕД підприємства за умов інноваційних змін» присвячено розробці моделі впливу підсистеми управління витратами на конкурентоздатність у ЗЕД підприємства, яка розкриває залежність отриманого рівня конкурентоздатності суб'єкта від визначених об'єктів управління, поставлених завдань, функціонально-методичного наповнення, обраного інструментарію управління витратами та собівартістю та стратегічного цілеспрямовування.

Висновки відображають досягнення поставлених мети й завдань, узагальнюють одержані наукові результати та підтверджують їх новизну й практичну значущість. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, має логічну структуру, системний виклад матеріалу та відповідає вимогам до оформлення наукових кваліфікаційних робіт.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. У результаті всебічного аналізу тексту дисертації, опублікованих наукових праць здобувача та звіту про перевірку тексту за допомогою електронного

сервісу фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Оригінальність викладеного матеріалу, наукова новизна дослідження та апробація його основних положень підтверджують самостійний характер виконаної роботи. У тексті дисертації наявні коректні посилання на використані джерела, а особистий внесок автора у спільних публікаціях чітко окреслено. Порушень, зокрема академічного плагіату, не зафіксовано.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.
Дисертаційна робота А. С. Крупського є цілісним та багатограним дослідженням, однак окремі її аспекти видаються дискусійними й потребують додаткового обговорення, що жодним чином не применшує загальної високої оцінки роботи.

1. Дисертантом у підпункті 1.2 дисертаційної роботи при дослідженні методів та принципів підвищення конкурентоздатності у ЗЕД підприємств (С. 53-67) представлено фактори формування та підвищення конкурентоздатності підприємства, які при ефективному управлінні дозволяють продукувати нові конкурентні переваги та масштабувати діяльність на міжнародному рівні (С. 60-62). Водночас, на наш погляд, доцільно було б зосередити більше уваги на дослідженні складових груп внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на рівень конкурентоздатності у ЗЕД промислових підприємств.

2. У першому розділі дисертаційної роботи при дослідженні взаємовпливу інноваційних змін на систему підвищення конкурентоздатності підприємства, автором представлено науково-методичний підхід розробки конкурентної стратегії підприємства, який передбачає формування базового цілеспрямованого, поліпшення системи стратегічного управління, посилення інформаційного базису, адаптаційного інструментарію та визначення, після реалізації, впливу на підвищення конкурентоздатності у ЗЕД (С. 69-72). Варто було б довести переваги стратегічного управління конкурентоздатністю у забезпеченні розвитку ЗЕД промислових підприємств.

3. У другому розділі дисертаційної роботи в ході аналізу стану та конкурентоздатності підприємств машинобудування (С. 92-114), що є важливим для дослідження питанням, автором недостатньо приділено уваги

впливу війни на функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств, що беззаперечно б посилює саму роботу.

4. У третьому розділі дисертаційної роботи при дослідженні складових системи підвищення конкурентоздатності у ЗЕД підприємств та їх взаємодії (С. 157-174) автором наведено схему взаємозв'язку маркетингу та процесів формування конкурентоздатності підприємства, в якій виокремлено базові функції маркетингу промислового підприємства, очікувані результати від їх реалізації, які в загальному здійснюють вплив на формування та підвищення конкурентоздатності суб'єкта, здобуття тривалих конкурентних переваг, розвиток ЗЕД, активізацію інноваційної діяльності та ін. (С. 166-167). Але, вважаємо, слід було більше деталізувати яким чином забезпечується дієвість підсистеми пристосування до змін зовнішніх умов господарювання, що покращило б розуміння пропозиції впровадження моделі маркетингового планування у процеси підвищення конкурентоздатності підприємства.

5. На рис. 3.9 автором запропоновано структуру системи підвищення конкурентоздатності у ЗЕД промислового підприємства, що формується із методологічного, організаційно-функціонального, оціночно-процесного блоків, цілеспрямовання, принципів управління та оцінювання, функцій, важелів, методів, інструментарію, які ґрунтуються на концептуальних підходах у процесах управління, активізації синергетичного ефекту, управлінське поєднання яких надає можливість забезпечити розвиток конкурентного потенціалу, формування конкурентних переваг для стимуляції експорту та посилення міжнародної активності. (С. 174-187). Водночас, слід було б детально описати, яким чином відбувається автоматизація процесів підвищення конкурентоздатності у ЗЕД промислових підприємств.

Разом з тим наведені зауваження мають дискусійний характер, загалом не знижують наукової та практичної цінності проведеного дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Крупського Андрія Станіславовича «Структура системи підвищення конкурентоздатності у ЗЕД підприємства за умов інноваційних змін» є завершеним самостійним науковим

дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-практичне завдання розробки теоретико-методичних засад, концептуальних підходів та інструментально-методичного забезпечення формування системи підвищення конкурентоздатності ЗЕД підприємств за умов інноваційних змін.

За актуальністю, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю й достовірністю результатів, теоретичним і практичним значенням, повнотою апробації та оформленням робота відповідає вимогам пунктів «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи) про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор – Крупський Андрій Станіславович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доцент кафедри фінансів

Вінницького торговельно-економічного

інституту Державного торговельно-економічного

університету, Міністерства освіти

і науки України

кандидат економічних наук, доцент

Анастасія АБДУЛЛАЄВА

Підпис кандидата економічних наук,

доцента Анастасії АБДУЛЛАЄВОЇ

підтверджую:

кандидат економічних наук, доцент,

т. в. о. директора Вінницького торговельно-

економічного інституту Державного

торговельно-економічного університету

Міністерства освіти і науки України

 Ірина ЮРЧИК